

Aikuissosiaalityön keinot tukea nuoria asiakkaita vuokravielkatilanteissa

Annika Tiilikainen

014026193

Helsingin yliopisto

Käytäntötutkimus

Loppuraportti

6.2.2020

ohjaaja Maria Tapola-
Haapala

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Sosiaalityeiden maisteriohjelma	
Tekijä – Författare – Author Annika Tiilikainen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Aikuissosiaalityön keinot tukea nuoria asiakkaita vuokravelkatilanteissa			
Oppiaine/Opintosuunta – Läroämne/Studieinriktning – Subject/Study track Sosiaalityö			
Työn laji – Arbetets art – Level Käytäntötutkimus		Aika – Datum – Month and year Tammikuu 2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 20
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tämän käytäntötutkimuksen aiheena ovat aikuissosiaalityön keinot tukea nuoria asiakkaita vuokravelkatilanteissa. Vuokravelan kertyminen on yksi merkittävä tekijä, joka voi vaarantaa nuoren asumisen. Espoon aikuissosiaalityön nuorten (18-29 -vuotiaiden asiakkaiden) tiimin sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat kohtaavat työssään vuokravelkatilanteissa eläviä asiakkaita ja pyrkivät sosiaalityön keinoin auttamaan heitä. Kunnan myöntämä ehkäisevä toimeentulotuki vuokravelkaan on yksi keino turvata asumisen jatkuminen. Taloudellisen tuen sijasta tai sen ohella voidaan asumisen tueksi tarjota myös esimerkiksi sosiaaliohjausta, asumisneuvontaa, järjestöjen tukipalveluita tai ostopalveluina tuettua asumista tai palveluasumista.</p> <p>Käytäntötutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten nuorten tiimin sosiaalialan ammattilaiset näkevät sosiaalityön keinot tukea asiakkaita vuokravelkatilanteissa sekä mitä kehittämistarpeita he näkevät työlle. Aineisto koostui nuorten tiimin sosiaalityöntekijöiden -ja sosiaaliohjaajien ryhmähaastattelusta sekä nuorten tiimissä marraskuun 2019 aikana toteutetun vuokravelkaseurannan lomakkeista. Vuokravelkaseuranta ei ollut osa käytäntötutkimusta vaan toteutettiin siitä riippumatta, mutta sain luvan käyttää palautettuja lomakkeita osana tutkimusaineistoa.</p> <p>Analysoin aineistoa aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Pyrin löytämään tutkimuskysymysten kannalta olennaisten sisältöjen teemoittelun ja teemojen luokittelun avulla vastauksia tutkimuskysymyksiin. Vuokravelkatilanteiden taustalta löytyy hyvin monenlaisia tekijöitä, mutta aineiston perusteella tyypillisimmät taustatekijät liittyivät elämänhallinnan vaikeuksiin, mielenterveys -ja päihdeongelmiin sekä velkaantumiseen. Sosiaalityön työskentelyn onnistumisen ja asiakkaan asumisen jatkumisen kannalta keskeisimmiksi tekijöiksi nousivat asiakkaan sitouttaminen työskentelyyn, palvelujen oikea-aikaisuus ja saatavuus, ja resurssit. Samansuuntaisia tuloksia on saatu myös Lahdessa vuonna 2014 toteutetussa tutkimushankkeessa, jossa tutkittiin nuorten asumisen haasteita.</p> <p>Haasteena työntekijät kokivat kaikkein vaikeimmassa tilanteessa olevat asiakkaat, joiden tapaamisille saapumista vaikeuttavat esimerkiksi vakavat mielenterveys -tai päihdeongelmat. Tarvetta "kotoa hakevalle" tai palveluihin "saattavalle" työlle olisi. Vuokravelkatilanteessa ja mahdollisen häätöuhan alla elävien asiakkaiden kohdalla asumisen tukipalveluiden pitäisi alkaa välittömästi, kun tilanne on tullut ilmi ja arvio palveluntarpeesta on tehty. Asiakkaan tilanteeseen soveltuvinta palvelua ei kuitenkaan välttämättä ole aina ylipäänsä kunnan palveluvalikossa, tai jonot ovat pitkät. Resurssit vaikuttavat siihen, kuinka nopeasti vuokravelkatilanteessa elävät asiakkaat pääsevät sosiaalityön tapaamiselle selvittämään tilannettaan, ja kuinka nopeasti tarvittava työskentely voi alkaa. Nuorten tiimin oma sosiaaliohjaus ja nopeat ajat sosiaaliohjaajille koettiin pääosin toimiviksi, mutta niitä voisi olla enemmänkin. Kunnan ostopalveluiden suhteen palveluihin pääsyn koettiin vaikeutuneen.</p> <p>Käytäntötutkimuksen tulosten pohjalta mahdollisiksi työskentelyn jatkokehittämideoiksi nousivat järjestöyhteistyön kehittäminen, vuokranantajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen sekä aikuissosiaalityön omien ryhmien ja sosiaaliohjauksen kehittäminen siihen suuntaan, että asiakkaiden olisi mahdollista päästä entistä nopeammin työskentelyn piiriin.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Aikuissosiaalityö, asuminen, ehkäisevä toimeentulotuki, käytäntötutkimus, vuokravelka			
Ohjaaja tai ohjaajat – Handledare – Supervisor or supervisors Maria Tapola-Haapala			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information 3 liitettä.			

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Tutkimuksen tausta ja toimintaympäristö	2
2.1. Toimintaympäristö	2
2.2. Vuokravelkatilanteisiin liittyvä työskentely aikuissosiaalityössä	2
2.3. Aiempi tutkimus asumisen haasteista Suomessa	3
3. Käytäntötutkimuksen toteutus	3
3.1. Tutkimusprosessi	3
3.2. Tutkimusaineiston keruu ja analyysi	4
3.3. Tutkimuseettiset kysymykset	6
4. Tulokset	7
5.1. Vuokravelkatilanteen taustatekijät ja sosiaalityön tilanearvio	8
5.2. Aikuissosiaalityön keinot tukea vuokravelkatilanteessa olevia asiakkaita	10
5.3. Työn kehittäminen	11
5. Lopuksi	13
Lähdeluettelo	15
Liitteet	16
LIITE 1: Haastattelukutsu	16
LIITE 2: Suostumuslomake haastateltaville	18
LIITE 3: Vuokravelkaseurannan lomakepohja	19

1. Johdanto

Käytäntötutkimus käsittelee aikuissosiaalityön keinoja tukea nuoria (18-29 -vuotiaita) asiakkaita tilanteissa, joissa heille on kertynyt vuokravelkaa. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Espoon aikuissosiaalityön nuorten tiimin kanssa syksyn 2019 aikana.

Ajatus käytäntötutkimuksen tekemisestä Espoon aikuissosiaalityöhön syntyi kesällä 2019. Minulla on vakituinen sosiaalihoajaajan virka nuorten tiimissä, joten työympäristö ja työn sisällöt olivat itselleni valmiiksi tuttuja. Olin kuitenkin syksyn 2019 opintovapaalla, joten pystyin ottamaan myös sopivasti etäisyyttä käytännön työhön ja tekemään tutkimusta nimenomaan sosiaalityön opiskelijan näkökulmasta.

Asumiseen liittyvät haasteet, joista vuokravelat ovat yksi merkittävä osa, ovat kiinnostaneet itseäni jo pidempään, sillä ne ovat paljon esillä käytännön asiakastyössä. Omassa käytäntötutkimuksessani halusin perehtyä nimenomaan nuorten aikuisten vuokravelkatilanteisiin. Nuoreen aikuisuuteen ikävaiheena liittyy usein siirtyminen omasta lapsuudenkodista itsenäiseen asumiseen, mutta kaikkien kohdalla itsenäinen asuminen ei toteudu suunnitellusti tai nuori tarvitsee yhteiskunnan tukea asumisen taitojen vahvistamiseksi. Sosiaalityön tarjoama tuki voi olla tällaisissa tilanteissa ratkaisevassa asemassa.

Tässä tutkimusraportissa esittelen ensin käytäntötutkimuksen taustaa ja toimintaympäristöä sekä lyhyesti aiempaa suomalaista tutkimusta asumisen ongelmatilanteista. Tämän jälkeen käyn läpi tutkimusprosessin etenemistä. Esittelen myös aineiston keruun ja analyysin eri vaiheita. Luvussa neljä esittelen aineiston analyysin pohjalta syntyneitä tutkimustuloksia ja viimeisessä luvussa kokoan yhteen tulosten ja tutkimusprosessin synnyttämiä pohdintoja. Käytäntötutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää aikuissosiaalityössä organisaation tarpeista riippuen esimerkiksi työn kehittämiseen tai jatkotutkimusten suunnitteluun.

2. Tutkimuksen tausta ja toimintaympäristö

2.1. Toimintaympäristö

Käytäntötutkimus toteutettiin yhteistyössä Espoon aikuissosiaalityön nuorten (18-29 -vuotiaiden asiakkaiden) tiimin kanssa. Tiimissä on kaksi johtavaa sosiaalityöntekijää, kahdeksan sosiaalityöntekijää (joista yksi toimii ensiarviointitiimissä), kolmetoista sosiaaliohjaajaa (joista yksi toimii ensiarviointitiimissä ja yksi asumisneuvojana) sekä kaksi etuuskäsittelijää. Nuorten tiimissä tehdään päivystyksellistä työtä, sosiaalihuoltolain mukaisia palvelutarpeen arviointeja ja suunnitelmallista sosiaalityötä. Espoon aikuissosiaalityössä on nuorten tiimin lisäksi neljä yli 30 -vuotiaiden asiakkaiden aluetiimiä sekä sosiaalisen kuntoutuksen tiimi ja toimistotiimi.

2.2. Vuokravelkatilanteisiin liittyvä työskentely aikuissosiaalityössä

Suomalaisen sosiaaliturvan näkökulmasta toimeentulotuki on viimesijainen etuus. Kelan myöntämä yleinen asumistuki on ensisijainen etuus, mikäli henkilö tarvitsee taloudellista tukea vuokranmaksuun. Yleinen asumistuki kattaa kuitenkin maksimissaan vain 80 % hyväksyttävien asumismenojen ja perusomavastuun erotuksesta (Kelan verkkosivut).

Henkilö, jolla on oikeus perustoimeentulotukeen, voi saada Kelasta perustoimeentulotukea vuokran loppuosan kattamiseen. Kunta voi myöntää hakemuksesta ehkäisevää toimeentulotukea vuokravelkaan esimerkiksi tilanteissa, joissa hakijan tai perheen asuminen on vakavasti uhattuna vuokravelan vuoksi. Ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen perustuu aina yksilö -ja tilannekohtaiseen harkintaan (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 13 §).

Vuokravelkatilanne voi tulla esiin monella eri tapaa, mutta tyypillisesti aikuissosiaalityön prosessi käynnistyy vuokravelkahakemuksen saapumisesta. Toimeentulotukilain mukaisesti hakemus täytyy käsitellä seitsemän arkipäivän sisällä sen saapumisesta, mikäli hakija on toimittanut kaikki hakemuksen käsittelemiseksi tarvittavat tiedot (Laki toimeentulotuesta 1412/1997 14 c §).

Vuokranantajan näkökulmasta vuokravelka on yksi peruste vuokrasopimuksen purkamiselle (Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta 481/1995 61 §, 1 mom), joten vuokravelan kertyminen muodostaa vakavan uhan asumisen jatkumiselle. Aikuissosiaalityön työskentely tähtää vuokravelkatilanteiden ja niiden uusiutumisen ennaltaehkäisemiseen, asumisen turvaamiseen ja asiakkaan elämänhallinnan ja taloudenhallinnan taitojen vahvistamiseen.

2.3. Aiempi tutkimus asumisen haasteista Suomessa

Vuokravelkatilanteet voidaan nähdä osana laajempaa asumisen ongelmien kokonaisuutta, johon kuuluvat myös esimerkiksi asunnottomuus, häätöuhkatilanteet sekä erilaiset asumisen häiriötilanteet. Aihe on ajankohtainen ja tärkeä, sillä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) tilastojen mukaan vuonna 2018 Suomessa oli yhteensä 5 482 asunnotonta henkilöä, joista 1001 oli alle 25 -vuotiaita (Asunto Ensin -verkkosivut).

Helsingin yliopistossa on lähivuosina tutkittu asumisen ongelmia esimerkiksi käytäntötutkimuksina ja pro gradu -tutkielmissa. Inka Pelkonen (2016) on tehnyt käytäntötutkimuksen asuntopuollosta asiakastyön välineenä, Jeremias Kortelainen (2017) on tutkinut korkeakouluopiskelijoiden asumisen ongelmia pääkaupunkiseudulla ja Kaisa Palomäki (2017) on tehnyt tapaustutkimuksen lapsiperheen häätöuhkatilanteesta. Lahdessa on myös tehty vuonna 2014 hanketutkimus nuorten asumisen haasteista; tutkimuksessa haastateltiin nuoria lahtelaisia. Tutkimuksen mukaan vastaajat kokivat elämänhallinnan vaikeudet, päihdeongelmat, mielenterveysongelmat ja velkaantumisen suurimpina haasteina asumisen onnistumiselle (Keskikylä, Mäkelä & Kaksonen, 2014, s. 4).

3. Käytäntötutkimuksen toteutus

3.1. Tutkimusprosessi

Käytäntötutkimuksen alustava suunnittelu alkoi jo loppukesästä 2019 keskusteluilla työyhteisössä. Tutkimusaihe tarkentui syyskuun aikana ja lokakuun alussa kävin tapaamassa työyhteisön jäseniä Espoon aikuissosiaalityön toimistolla. Tapaamisella jatkoimme tutkimuksen ideointia ja myös tutkimuskysymys ja aineisto tarkentuivat.

Käytäntötutkimuksen lähtökohtana on sosiaalityön ammatillisista käytännöistä nouseva tiedonmuodostus ja se pyrkii rakentamaan dialogia ammattikäytäntöjen ja tutkimuksen välille (Hoikkala, Nylund, Karvinen-Niinikoski & Satka, 2005, s. 9, s. 16). Keskustelu työyhteisön kanssa oli sujuvaa ja työntekijät toivat esille tärkeitä huomioita tutkimuksen aiheeseen ja toteutukseen liittyen. Tapaamisen jälkeen työstin tutkimussuunnitelman valmiiksi ja lähetin tutkimuslupahakemuksen Espoon kaupungille. Hakemuksen käsittely kesti vain noin viikon, joten pääsin tutkimusluvan saatuani lähettämään tiimin johtavan sosiaalityöntekijän kautta haastattelukutsun tiimin jäsenille aikataulusuunnitelmani mukaisesti.

Käytäntötutkimuksen tutkimuskysymyksinä olivat:

- 1) Millaisia tekijöitä vuokravelkojen taustalla on?

- 2) Miten aikuissosiaalityön työntekijät näkevät sosiaalityön keinot tukea asiakkaita vuokravelkatilanteissa?
- 3) Millaiselle tuelle olisi aikuissosiaalityön työntekijöiden mielestä tarvetta?

Tutkimukseni aineisto koostuu työntekijöiden ryhmähaastattelun litteraatista ja nuorten tiimissä toteutetun vuokravelkaseurannan lomakkeista. Aineiston keruu tapahtui marraskuun ja joulukuun alun aikana, ja pääsin työstämään analyysiä joulukuun puolella välissä. Olin myös sähköpostitse yhteydessä tiimin johtaviin sosiaalityöntekijöihin aina, kun eteen tuli jotakin tutkimukseen liittyviä kysymyksiä.

3.2. Tutkimusaineiston keruu ja analyysi

Toteutin haastattelun ryhmämuotoisena teemahaastatteluna Espoon aikuissosiaalityön toimistolla 15.11.2019. Haastatteluun osallistui kolme työntekijää, joista kaksi oli sosiaalityöntekijöitä ja yksi sosiaaliohjaaja, ja se kesti noin tunnin. Toive nimenomaan ryhmähaastattelusta nousi työyhteisöstä; työntekijät kokivat sen mielekkäämmäksi kuin yksilöhaastatteluihin osallistumisen. Ryhmähaastattelu onkin siinä suhteessa tehokas tiedonkeruun muoto, että sen avulla saadaan samanaikaisesti tietoa useilta eri henkilöiltä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2007, s. 205). Etuna on myös se, että ryhmähaastattelu voi kannustaa muuten ehkä hiljaisempia yksilöitä ottamaan osaa keskusteluun. Toisaalta ryhmässä voi olla henkilöitä, jotka vievät kaiken tilan tai pyrkivät olemaan koko ajan äänessä (Hirsjärvi ym., 2007, s. 206). Tässä kyseisessä haastattelutilanteessa osallistujat antoivat omien havaintojeni mukaan toisilleen hyvin tilaa ja tukivat toistensa kommentteja eikä esimerkiksi toisen päälle puhumista juurikaan tapahtunut.

Haastattelussa oli neljä ennalta suunniteltua pääteemaa (vuokravelkatilanteen synty, sosiaalityön tilannearvio, yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja jatkotyöskentely), jotka kävin mahdollisimman vapaasti keskustellen haastateltavien kanssa läpi. Teemahaastattelun lähtökohtana onkin olla mahdollisimman avoin ja keskusteleva. Teemojen järjestys voi myös vaihdella ja liikkuminen eri teemojen välillä on joustavaa (Hirsjärvi ym., 2007, s. 203). Kaikista teemoista ei myöskään välttämättä puhuta yhtä laajasti. Teemahaastattelu soveltuu hyvin vähemmän tunnettujen ilmiöiden tutkimiseen, sillä se antaa haastateltaville mahdollisuuden kertoa hyvinkin vapaasti omista näkemyksistään.

Nauhoitin haastattelun ja litteroin sen heti haastattelua seuraavien kahden päivän aikana. Litteroitua aineistoa tuli noin 14 sivua. Ensimmäisessä vaiheessa litteroin nauhoituksen

sanasta sanaan ja poistin sieltä kaikki kohdat, jotka sisälsivät tunnistetietoja kuten nimiä tai paikannimiä. Tämän jälkeen muokkasin litteraattia helpommin luettavaan muotoon poistamalla sieltä lukemista hankaloittavia kohtia kuten sanojen toistoa ja täytesanoja.

Ryhmähaastattelun litteraatin lisäksi toinen osa aineistoani koostui Espoon aikuissosiaalityön nuorten tiimissä ajalla 1.11. – 30.11.2019 toteutetun vuokravelkaseurannan lomakkeista. Tiimin johtava sosiaalityöntekijä lähetti minulle seurantajakson päätyttyä joulukuun alussa skannatut kopiot työntekijöiden palauttamista lomakkeista. Jokainen työntekijä täytti seurannan aikana yhtä lomaketta. Palautettuja lomakkeita oli yhteensä 11 kappaletta.

Vuokravelkaseuranta ei ollut osa käytäntötutkimusta vaan toteutettiin siitä riippumatta, mutta sain luvan käyttää lomakkeita osana tutkimusaineistoa. Seurannassa käytettiin nuorten tiimin työntekijöiden vuonna 2018 kehittämää ja vuonna 2019 päivitettyä määrämuotoista lomaketta (Liite 3), jota työntekijät täyttivät kuukauden ajan tukkimiehenkirjanpidolla. Lomakkeessa kysyttiin esimerkiksi, montako vuokravelkaan liittyvää toimeentulotuen hakemusta työntekijälle on saapunut seurantajakson aikana, miten vuokravelkaa on hakemuksessa perusteltu ja onko päätös ollut myönteinen vai kielteinen. Koska lomakkeet on täytetty tukkimiehenkirjanpidolla, lomakkeista ei ilmene hakijoiden tunnistetietoja eikä niistä pysty seuraamaan tiettyä hakemusta läpi lomakkeen eri kysymysten.

Haastattelun litteraatti ja vuokravelkaseurannan lomakkeet muodostivat keskenään hyvin erilaiset osat aineistoa, joten myös niiden analysointi erosi toisistaan. Molemmista aineistoista löytyi kuitenkin toisiaan tukevia ja täydentäviä elementtejä, joten niiden rinnakkain tarkastelu osoittautui mielenkiintoiseksi ja tutkimuksen kannalta hyödylliseksi.

Aineiston analyysimenetelmänä olen käyttänyt aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, jonka tavoitteena on löytää aineistosta tutkimuskysymyksen kannalta keskeisiä teemoja, ja näitä luokittelemalla ja uudelleen järjestämällä tuottaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 91-92).

Aloitin haastatteluaineiston analyysin teemoittelemalla litteraatin laadullisen aineiston analyysiin tarkoitettulla Atlas.ti -ohjelmalla. Nimesin ensimmäiset teemat haastattelun pääteemojen (*vuokravelkatilanteen syntyminen, sosiaalityön tilannearvio, yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja jatkotyöskentely*) mukaisesti. Tämän jälkeen etenin aineistolähtöisesti ja nimesin uusia alateemoja aineistosta esille nousevien aiheiden mukaisesti. Näitä alateemoja nimesin yhteensä 57 kappaletta. Osa alateemoista liittyi suoraan haastattelun teemoihin (esim.

aiempi vuokravelka, ylikalliit vuokrat, muiden menojen priorisointi liittyivät vuokravelkatilanteen syntymiseen) ja osa oli itsenäisiä (esim. *esimiehen/tiimin tuki*).

Atlas.ti -ohjelma mahdollistaa teemojen välisten yhteyksien tarkastelun, joten kävin analyysivaiheessa haastattelun pääteemojen pohjalta syntyneitä alateemoja läpi myös sen kautta, mitä niistä kunkin pääteeman yhteydessä esiintyy. Esimerkiksi sosiaalityön tilannearvio -pääteeman yhteydessä esiintyi paljon sellaisia alateemoja kuin *kasvokkain tapaamisen merkitys, tilannekohtainen harkinta ja asiakkaan oma suhtautuminen*.

Vuokravelkaseurannan lomakkeita aloin käydä läpi tehtyäni litteraatin teemoittelun, ja pyrin löytämään niistä tutkimuskysymysten ja haastattelun teemojen kannalta olennaisia elementtejä. Vuokravelkaseurannan lomakkeet vastaavat eniten kysymykseen, millaisia tekijöitä vuokravelkatilanteiden taustalla on. Koska lomakkeita oli vain 11 kappaletta, laskin manuaalisesti yhteen niissä esiintyvät vastaukset ja taulukoin ne. Taulukoinnin perusteella pystyin katsomaan, mitkä olivat esimerkiksi toimeentulotukihakemuksissa eniten esiintyvät perustelut vuokravelan syntymiselle. Tulosten tarkastelussa on kuitenkin tärkeää muistaa, että seurantajakso oli niin lyhyt ja otanta sen verran pieni, ettei vastausten perusteella ole mahdollista tehdä yleistyksiä esimerkiksi vuokravelkahakemusten määristä tai hakijoiden profiilista nuorten aikuisten tiimissä tai aikuissosiaalityössä. Lomakkeiden vastaukset voivat kuitenkin antaa jonkinlaista suuntaviivaa siitä, millaisia taustatekijöitä vuokravelkoihin liittyy ja yhdessä haastatteluaineiston kanssa lisätä ymmärrystä nuorten aikuisten asumisen haasteista.

3.3. Tutkimuseettiset kysymykset

Käytäntötutkimus sijoittuu kunnan järjestämän sosiaalihuollon kentälle, joka on vahvasti lailla säädelty. Jo tieto siitä, että henkilö on aikuissosiaalityön asiakkuudessa, on salassapidettävä (Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999, 6 luku 24 § mom. 25). Tutkimuksessa haastateltiin aikuissosiaalityön työntekijöitä heidän tekemästään asiakastyöstä, joten yksi huomioitava asia oli, ettei yksittäisiä asiakkaita ole mahdollista tunnistaa haastatteluista. Työntekijät olivat tästä jo valmiiksi hyvin tietoisia ja puhuivat haastattelussa asiakkaista hyvin yleisellä tasolla siten, etteivät paljastaneet mitään sellaisia tietoja, joista yksittäinen asiakas olisi ollut tunnistettavissa.

Toinen huomioitava asia on, ettei yksittäisiä haastateltavia ole mahdollista tunnistaa tutkimuksen raportoinneista. Työntekijöiden anonymiteettia suojellakseni poistin haastattelun litteroinnin yhteydessä aineistosta kaikki haastateltavien mainitsemat nimet silloin, kun he

puhuttelivat toisiaan. Tämä on epäilemättä ilmiö, joka tulee esille nimenomaan ryhmähaastattelun kontekstissa, jossa eri puheenvuorot suhteutuvat toisiinsa ja haastateltavat saattavat mainita toistensa nimiä. Vuokravelkaseurannan lomakkeissa oli työntekijöiden etunimi tai koko nimi, työntekijästä riippuen, mutta muuten ne oli täytetty tukkimiehen kirjanpidolla. Vuokravelkaseurannan lomakkeiden taulukoinneissa ja tulosten raportoinneissa olen jättänyt työntekijöiden nimet pois, joten raportoinneista ei ole mahdollista tunnistaa yksittäisiä työntekijöitä.

Haastattelukutsussa (Liite 1) ja ennen haastattelun alkua kerroin haastateltaville, että tutkimukseen osallistuminen on heille täysin vapaaehtoista. Kutsussa kerrottiin, mistä tutkimuksessa on kyse ja mihin haastatteluaineistoa käytetään. He myös allekirjoittivat ennen haastattelun alkua suostumuslomakkeen (Liite 2), jossa vielä vahvistivat suostumuksensa. Kerroin heille myös, että he voivat koska tahansa halutessaan keskeyttää haastattelun tai olla vastaamatta johonkin esitettyyn kysymykseen. Kävin haastateltavien kanssa läpi myös sen, että he voivat myöhemmin olla minuun yhteydessä ja pyytää, että litteraatista poistetaan heitä itseään koskevat kohdat, huomioiden kuitenkin sen, että mikäli tutkimus on jo siinä vaiheessa, että analyysin alustavat raportoinnit ovat valmiita ja haastateltavien kertomat asiat täysin anonymisoidussa muodossa, yksittäisen haastateltavan tuottamia kohtia ei voida enää poistaa. Toisaalta, koska työyhteisön jäsenet tuntevat kaikki toisensa ja tiimissä konsultoidaan asiakasasioissa sekä kollegoita että esimiehiä, on tietysti olemassa mahdollisuus, että tiimin toinen työntekijä tunnistaa jostakin tietystä yksityiskohdasta kollegansa. Olen tulosten esittelyssä kuitenkin pyrkinyt siihen, ettei yksittäinen haastateltava olisi tunnistettavissa.

Sähköistä tutkimusaineistoa olen säilyttänyt Helsingin yliopiston jokaiselle opiskelijalle varatussa henkilökohtaisessa tallennustilassa käyttäjätunnuksen ja salasanan takana. Paperista tutkimusaineistoa olen säilyttänyt lukollisessa kaapissa kotonani. Sähköinen tutkimusaineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua poistamalla tiedostot lopullisesti ja paperinen tutkimusaineisto hävitetään tietoturvallisesti paperisilppurilla.

4. Tulokset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten nuorten tiimin työntekijät näkevät aikuissosiaalityön keinot tukea asiakkaita vuokravelkatilanteissa. Tavoitteena oli tarkastella sekä nykytilannetta että sitä, millaisia kehittämiskohteita työntekijät näkevät työssä.

Olen jakanut tutkimustulosten esittelyn siten, että tarkastelen ensin vuokravelkatilanteiden taustatekijöitä. Tämän jälkeen siirryn aikuissosiaalityön työntekijöiden näkemyksiin siitä, millaisia keinoja heillä on auttaa asiakkaita vuokravelkatilanteissa. Lopuksi esittelen tutkimuksen pohjalta esiin nousseita työn kehittämiskohteita.

5.1. Vuokravelkatilanteen taustatekijät ja sosiaalityön tilannearvio

Palautettuja vuokravelkaseurannan lomakkeita oli yhteensä 11 kappaletta, joista kuusi oli sosiaalityöntekijöiden ja 5 sosiaaliohjaajien täyttämiä. Vastausprosentti oli noin 81 %.

Vuokravelkatilanteiden taustatekijöinä nousivat näkyvimmin esiin ongelmat Kelan kanssa, muiden menojen priorisointi ja mielenterveys- ja päihdeongelmat. Yksinasuvien osuus toimeentulotuen hakijoista vuokravelkaan oli huomattavasti suurempi kuin perheellisten.

Taulukko 1. Ehkäisevän toimeentulotuen hakijoiden asumistilanne.

Ammattinimike ja vastaajien lkm	Yksinasuva	Parisuhte/ kimppakämpä)	Lapsiperhe (2 aikuista)	Lapsiperhe (1 aikuinen)	Muu
Sosiaalityöntekijä (6)	19	3	4	1	1
Sosiaaliohjaaja (5)	14	2	4	3	1

Taulukosta 1 käy ilmi, että yksinasuvien määrä suhteessa perheellisiin on sekä sosiaalityöntekijöille että sosiaaliohjaajille ohjautuneissa hakemuksissa suurin. Tätä voi mahdollisesti selittää esimerkiksi se, että yksiöiden vuokrat suhteessa isompiin asuntoihin ovat keskimäärin kalliimmat ja toisaalta yksinasuvien taloudellinen tilanne voi olla heikompi suhteessa sellaisiin kotitalouksiin, joissa asumismenot on mahdollista jakaa kahden tai useamman aikuisen kesken.

Taulukko 2. Vuokravelkahakemusten yleisimmät perustelut seurantajaksolla.

Ammattinimike ja vastaajien lkm	Päihde- ja mielenterveys-ongelmat	Kelan piti maksaa/Kelan syy	Rahat käytetty muihin hankintoihin	Rahat käytetty muihin velkoihin	Opintolaina käytetty/ei halua nostaa
Sosiaalityöntekijä (6)	4	5	5	5	3
Sosiaaliohjaaja (5)	2	7	6	7	4

Taulukossa 2 olen havainnollistanut yleisimpiä perusteluita, joita toimeentulotuen hakijat olivat kertoneet vuokravelkan syyksi. Ongelmat Kelan kanssa ja rahankäytön priorisointi

muihin menoihin tai velkoihin näyttäytyivät suurimpina yksittäisinä syytekijöinä. Seuraavaksi yleisimmät perustelut vuokravelan syntymiselle olivat mielenterveys -ja päihdeongelmat tai se, että henkilö oli jo käyttänyt hänelle myönnetyn opintolainan tai ei halunnut nostaa lainaa. Nämä taustatekijät tulivat esille myös ryhmähaastattelun aineistossa.

Taulukko 3. Vuokravelkapäätökset ja niiden pohjalta tehtävä jatkotyöskentely.

Ammattinimike ja vastaajien lkm	Päätösten lkm	Myönteinen päätös	Kielteinen päätös	Kielteinen, mutta voidaan ottaa uudestaan kantaa tapaamisella	Työskentely jatkuu	Työskentely jatkuu %
Sosiaalityöntekijä (6)	28	16	7	5	22	85 %
Sosiaaliohjaaja (5)	25	4	19	2	7	28 %

Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien välillä oli varsin merkittävä ero myönteisten ja kielteisten päätösten sekä jatkotyöskentelyyn johtaneiden päätösten määrissä.

Sosiaalityöntekijöiden tekemistä vuokravelkapäätöksistä noin 57 % oli myönteisiä ja työskentely jatkui noin 85 % kaikista päätöksissä. Sosiaaliohjaajien tekemistä päätöksistä vain 16 % oli myönteisiä, ja työskentely jatkui 28 % päätöksistä. Tätä voi selittää osaltaan esimerkiksi se, että sosiaaliohjaajille ohjautuu maksimissaan yhden kuukauden vuokraa vastaavia vuokravelkoja, jolloin he ensisijaisesti ohjaavat asiakkaita laatimaan vuokranantajan kanssa maksusuunnitelman ja lyhentämään velkaa vähän kerrallaan. Sosiaalityöntekijöille ohjautuvat velat taas ovat pääsääntöisesti suurempia ja niissä vuokranantaja voi olla jo lähdössä hakemaan asiakkaalle häätöä.

Asiakkaan tukemisen ja toisaalta vastuuttamisen välisen tasapainon löytäminen käytännön työssä nousi esille erityisesti sosiaalityön tilannearvioinnin ja jatkotyöskentelyn suunnittelun teemojen kohdalla. Arvioitaessa sitä, miten vuokravelkahakemus ratkaistaan ja jatkotyöskentelyn suunnittelussa työntekijät painottivat tilannetekijöiden (asiakkaan elämäntilanne, vuokravelan määrä, asiakkaan edellytykset maksaa vuokraa jatkossa, aiemmat vuokravelat) ohella myös asiakkaan omaa suhtautumista tilanteeseensa ja motivaatiota jatkotyöskentelyyn.

”Onhan niitä maksettu, useammankin kerran, kun on niitä toisaalta semmosia, että varsinkin semmosia, tiedän yhdenkin jolle tehtiin eväty, koska se oli ollut niin toistuvaa ja oli niin paljon tarjottu tukea ja sitä ihan niinkun intensiivistä ohjausta.” (H3)

Vuokravelkaan myönnettävän ehkäisevän toimeentulotuen kertaluontoisuuden painottaminen ja toisaalta vuokravelkatilanteen toistuminen saman asiakkaan kohdalla luovat työhön väistämättä ristiriidan, jonka kanssa työntekijät joutuvat luovimaan. Työntekijät toivat haastattelussa ilmi, että keskustelu tuen kertaluontoisuudesta käydään säännönmukaisesti läpi asiakkaiden kanssa, mutta mikäli vuokravelkatilanne toistuu, on tilannekohtainen harkinta kuitenkin tehtävä joka kerta uudelleen ja hakemus ratkaistava sen perusteella. Asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen on kuitenkin merkittävä peruslähtökohta sosiaalityössä ja asiakkaan on itse oltava valmis sitoutumaan työskentelyyn, jotta sitä on edes mahdollista lähteä suunnittelemaan.

5.2. Aikuissosiaalityön keinot tukea vuokravelkatilanteessa olevia asiakkaita

Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen lisäksi aikuissosiaalityössä voidaan tukea vuokravelkatilanteessa olevia asiakkaita myös muilla tavoin. Työntekijät toivat esille monia erilaisia tukimuotoja; sosiaalityöntekijän tapaamiset, sosiaaliohjaus, vuokravelkaryhmät, tuetun asumisen palvelut, palveluasuminen, järjestöjen palvelut, edunvalvonta tai välitystilin avaaminen. Aikuissosiaalityön oma sosiaaliohjaus ja ryhmätoiminta koettiin hyviksi tukimuodoiksi. Haastatteluaineiston teemoittelun ja teemojen luokittelun pohjalta onnistuneen työskentelyn kannalta keskeisimmiksi tekijöiksi nousivat asiakkaiden sitouttaminen työskentelyyn, palvelujen oikea-aikaisuus ja saatavuus sekä riittävät resurssit.

Työntekijät toivat haastattelussa useaan otteeseen esille sitä, että työskentelyn näkökulmasta erittäin haastavan ryhmän muodostavat ne asiakkaat, jotka eivät lukuisista yrityksistä huolimatta koskaan saavu tapaamisille aikuissosiaalityöhön. Työntekijät kuvasivat, että näillä asiakkailla vuokravelkatilanteisiin liittyy myös muita elämänhallinnan ongelmia kuten päihde- tai mielenterveyden ongelmia, eikä työskentely pääse koskaan alkuun, sillä asiakkaita ei tavoiteta.

”Mulla on sellasiakin, että on sitä jatkuvaa vuokravelkaa, muttei sit koskaan saavu tapaamisille, niin sit, ei ole saapunut puoleentoista vuoteen, niin yleensä sellaisillekin pistän niitä tapaamisia, kun yrittää, mutta. Yritystä on.” (H1)

Kuten yllä oleva lainaus osoittaa, kasvokkain tapaaminen nähtiin merkityksellisenä ja yhteyttä asiakkaaseen pyritään saamaan, vaikka hän ei olisi pitkään aikaan saapunut varatuille

ajoille. Tämä toistui useissa puheenvuoroissa ja työntekijät painottivat sitä, että pyrkivät järjestämään kasvokkain tapahtuvan asiakastapaamisen aina kun se vain on mahdollista. Kasvokkaisen tapaamisen merkitys korostui myös vuokravelkahakemuksen käsittelyn ja tilannearvion yhteydessä. Toisaalta kasvokkaisen tapaamisen välttämättömyydestä myönteisen vuokravelkapäätöksen tekemiselle löytyi myös eriäviä mielipiteitä ja esimerkiksi perusteellista puhelimitse tehtyä selvitystä asiakkaan tilanteesta pidettiin vaihtoehtona fyysiselle tapaamiselle, mikäli asiakas oli toimittanut kaikki hakemuksen käsittelyyn tarvittavat dokumentit.

Työntekijät toivat esille, että organisaation tasolla pyritään säästöihin ja tämä on vaikeuttanut asiakkaiden pääsyä ostopalveluihin kuluvan vuoden aikana. Järjestöjen toiminnasta ja tarjolla olevista palveluista työntekijöillä ei ollut kovin paljon tietoa, vaikka organisaation ylemmiltä tahoilta käsin on viestitetty niiden olevan ensisijaisia ostopalveluihin nähden.

Vuokravelkatilanteiden kuormittavuuden työntekijät kokivat vaihtelevan kausittain; välillä haastavia vuokravelkatilanteita tulee monta lyhyen ajan sisällä, jolloin kaikkiin ei ehdi perehtyä yhtä kattavasti. Toisaalta voi olla pidempiä aikoja niin, ettei vuokravelkatilanteita tule ollenkaan. Oman tiimin ja lähiesimiehen tuki ja konsultointimahdollisuus koettiin tärkeäksi vaativimmissa vuokravelkatilanteissa.

5.3. Työn kehittäminen

Kolmas tutkimuskysymys liittyi siihen, millaisia kehittämistarpeita työntekijät näkevät vuokravelkatilanteissa olevien asiakkaiden kanssa työskentelylle. Aineiston perusteella keskeisimmät kehittämistarpeet liittyivät tapaamisaikojen nopeaan saatavuuteen, palveluprosessien nopeuttamiseen ja riittäviin resursseihin.

Resurssit nousivat aineistosta esiin keskeisenä teemana ja esiintyivät työntekijöiden puheenvuoroissa monin eri tavoin. Resurssipuhe yhdistyi sekä työntekijöiden määrään ja siihen, kuinka nopealla tahdilla asiakkaita on mahdollista tavata, että tarjolla olevien palveluiden saatavuuteen ja soveltavuuteen.

”Hirveen tyypillistä on kai se, et kun eihän niitä tapaamisia saa kovin nopeasti, et asiakkaalle annetaan siinä määräajassa eväty päätös, jota voidaan sit tarkistaa sitten tapaamisen jälkeen.” (H2)

Erityisesti sosiaalityöntekijöiden ajanvaraukset menevät kalenterissa pitkälle, mikä on haastavaa tilanteissa, joissa asiakkaan vuokravelka on suuri ja mahdollisesti lähtenyt jo

hätöhaasteelle. Sosiaaliohjaajien tilanne nähtiin ainakin hieman parempana, mutta siinäkin voisi olla kehitettävää:

”Mut ehkä se, et nopeemmalla tahdilla pitäis pystyy nappaamaan kiinni, et olipa se sit sosiaaliohjausta, no hyvinhän meidän tiimissä kyllä on niitä, myös nopeita aikoja, mutta ehkä niitä vois enemmänkin olla, mut se on sit taas resurssikysymys tietenkin.” (H1)

Aineiston perusteella asiakkaille tarjolla olevien palvelujen oikea-aikaisuus ja soveltuvuus nähtiin myös tärkeänä.

”En mä tiedä tarvisko välttämättä, no ainahan vois varmasti kehittää niitä [palveluita], mut mä luulen, et ehkä isoin haaste, mikä mulle ainakin näyttäytyy on ensinnäkin se, että ei saa tarpeeksi nopeesti sitä tarvittavaa, tai mitä nyt onkaan tarjolla, sitä palveluu. Et monesti se pitäis melkeinpä heti saada pyörii.” (H1, hakasulkeissa tutkijan tarkennus)

Sitaatin valossa nimenomaan nopea palveluun pääseminen näyttäytyy keskeisenä.

Haastateltava puhuu ensin tarvittavasta palvelusta, mutta korjaa välittömästi sanomansa muotoon ”tai mitä nyt onkaan tarjolla”, joka viittaa siihen, että asiakkaan tilanteeseen soveltuvinta palvelua ei välttämättä joka tilanteessa ole saatavilla.

Työntekijät toivat haastattelussa esille, että työssä olisi tarvetta ”kotoa hakevalle” työlle, jonka avulla asiakkaat saataisiin kotoaan liikkeelle, hoitamaan asioita ja sosiaalityön tapaamisille:

”Semmonen ei-ostopalvelu, mutta semmonen palvelu, missä ne ihmiset voi mennä sinne hakemaan niitä ja vaikka viemään tarvittaessa vaikka Emppuun. On kyllä hyvä pointti, ihan totta. Itsekin sitä mielellään tekisi, mutta ei, se ei oo niinku mahdollista.” (H1)

Työntekijät toivat esille myös työn haastavuuden siinä, että joskus asiakkaat saapuvat ensimmäiselle tapaamiselle, jonka perusteella vuokravelkaan tehdään myönteinen päätös ja samalla edellytetään jatkotyöskentelyä, mutta tämän jälkeen asiakkaat eivät saavu enää seuraaville tapaamisille. Työntekijöillä oli toisaalta myös positiivisia kokemuksia yhteistyöstä vuokranantajien kanssa. Näissä tapauksissa oli yhteisesti sovittu, että aikuissosiaalityöstä myönnetään toimeentulotukea osaan vuokravelasta ja asiakas lyhentää itse vuokravelkaa sovittun maksusuunnitelman mukaisesti sekä sitoutuu sosiaaliohjaukseen. Työntekijät toivoivat kuitenkin eri vuokranantajilta lisää joustavuutta siihen, että heidän kanssaan voisi tehdä nykyistä useammin maksusuunnitelmia. Yhteistyö Espoon Asuntojen kanssa koettiin hyväksi ja selkeäksi, mutta muiden vuokranantajien kanssa vaihtelu on suurta

sen suhteen, kuinka sujuvasti maksusuunnitelmista ja asumisen jatkumisesta on mahdollista neuvotella vuokravelkatilanteissa.

Työntekijöillä oli lisäksi kokemuksia aikuissosiaalityön vuokravelkaryhmästä, mutta he toivat esille toivetta siitä, että ryhmä voisi toimia non-stop periaatteella siten, että sinne olisi mahdollista ohjata asiakkaita tiiviimmällä tahdilla. Tällä hetkellä ryhmiä on muutama vuodessa, ja kyseessä on suljettu ryhmä, jonne ei voi mennä mukaan kesken prosessin. Ryhmän ajatuksena on, että asiakkaat sitoutuvat ryhmän työskentelyyn ja tapaamisiin, ja ryhmän päätyttyä heille myönnetään ehkäisevää toimeentulotukea jäljellä olevaan vuokravelkaan. Työskentelyn tavoitteena on tukea asiakkaiden taloudenhallinnan ja asumisen taitoja pitkällä aikavälillä, mutta se vaatii sekä asiakkailta että vuokranantajilta joustavuutta ja sitoutumista.

5. Lopuksi

Käytäntötutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa vuokravelkatilanteisiin liittyvästä työskentelystä ja sen kehittämismahdollisuuksista aikuissosiaalityössä. Tutkimusprosessi eteni sujuvasti syksyn 2019 kuluessa ja yhteistyö työnantajatahon kanssa oli vaivatonta – tätä varmasti helpotti se, että kyse oli tutusta työyhteisöstä. Toteutin käytäntötutkimuksen yksin ja koin, että se oli tässä tapauksessa toimivin ratkaisu, sillä syksyn muut aikatauluni olivat hyvin tiiviit ja työparin kanssa olisi voinut olla todella haastavaa saada sovittua molemmille sopivia aikoja työstää tutkimusta. Työparin kanssa työskentelyssä olisi toki ollut se etu, että tutkimuksen eri vaiheita olisi päässyt refleктоimaan monipuolisemmin, mutta toisaalta kirjoitin myös aktiivisesti omia muistiinpanoja läpi tutkimusprosessin ja opintojakson ohjausryhmistä sain myös tukea työskentelyyn.

Tutkimuksen haastatteluaineiston perusteella haastateltavat kokivat aikuissosiaalityön nuorten tiimin sisäisen työskentelyn toimivana ja he kokivat myös saavansa omaan työhönsä riittävästi tukea kollegoilta ja lähiesimiehiltä. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa koettiin myös pääosin toimivana, joskin yksityisten vuokranantajien välillä on paljon keskinäistä vaihtelua ja haastateltavat toivoivat mahdollisuutta joustavampaan yhteistyöhön. Suurimmat haasteet nähtiin asiakkaiden sitoutumisessa työskentelyyn ja palvelujen oikea-aikaisessa saatavuudessa.

Vuokravelkaseurannan lomakkeissa tuli esille pääosin samoja vuokravelkojen taustatekijöitä kuin haastatteluaineistossa. Samoin molemmissa aineistoissa näkyivät myös erot

sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalihojaajien asiakkaissa; sosiaalihojaajat pyrkivät pääosin ohjaamaan asiakkaita laatimaan maksusuunnitelmia pienemmistä vuokraveloista kun taas sosiaalityöntekijöille ohjautuvien asiakkaiden kohdalla mietitään useammin jatkotyöskentelyä ja mahdollisia tukipalveluita asumisen turvaamiseksi.

Tuloksia peilattaessa on tärkeää muistaa, että jokaisella aineistolla ja menetelmällä on omat rajoituksensa, eivätkä laadullisen tutkimuksen tulokset lähtökohtaisesti ole yleistettävissä laajemmassa kontekstissa. Tulosten voidaan kuitenkin katsoa antavan jonkinlaista suuntaviivaa ilmiöstä, ja auttaa työn kehittämisessä. Tutkimuksen tulokset olivat hyvin samansuuntaisia kuin vuonna 2014 Lahdessa toteutetussa tutkimushankkeessa, jonka aiheena olivat nuorten asumisen haasteet ja kehittämistarpeet. Hankkeen tulosten mukaan lahtelaisten nuorten asumisen onnistumista uhkaavat eniten elämänhallinnan vaikeudet, mielenterveys -ja päihdeongelmat ja velkaantuminen (Keskikylä, Mäkelä & Kaksonen, 2014, s. 24).

Sosiaalialan ammattilaisten työtä puolestaan hankaloittavat eniten palveluiden vaikea saatavuus ja pirstaleisuus, ja ammattilaiset näkivät keskeisinä kehittämistarpeina nopean puuttumisen asumisen ongelmatilanteisiin sekä asumisneuvonnan lisäämisen (Keskikylä ym., 2014, s. 11, s. 29).

Tutkimustulosten pohjalta kehittämissuhteiksi vuokravelkatilanteissa työskentelyyn voisi organisaation sisällä ja työyhteisössä miettiä järjestöyhteistyön vahvistamista sekä aikuissosiaalityön omien ryhmien (esimerkiksi vuokravelkaryhmä) ja sosiaalihojauksen kehittämistä edelleen siihen suuntaan, että vuokravelkatilanteissa olevien asiakkaiden olisi nopealla aikataululla mahdollista päästä työskentelyyn. Kolmannen sektorin toimijoiden kanssa verkostoituminen ja tiedon ajankohtainen kulku järjestötahojen ja kunnan sosiaalitoimen välillä sekä nykyistä tiiviimmän yhteistyön kehittäminen voisi tuoda tulevaisuudessa lisäarvoa myös asiakasnäkökulmasta.

Lähdeluettelo

Aineisto:

Ryhmähaastattelun 15.11.2019 litteraatti (14 sivua)

Skannatut kopiot vuokravalkaseurannan 1.11. – 30.11.2019 lomakkeista (11 kpl)

Kirjallisuus:

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Helsinki: Tammi.

Hoikkala, S., Karvinen-Niikowski, S., Nylund, M. & Satka, M. (2005). *Sosiaalityön käytäntötutkimus*. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (5., uud. laitos.). Helsinki: Tammi.

Muut lähteet:

Asunto ensin -verkkosivusto. Tilastoja asunnottomuudesta. Haettu osoitteesta: <https://asuntoensin.fi/tietoa/tilastoja/>. Viitattu 8.12.2019.

Finlex ajantasainen lainsäädäntö. Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta 481/1995. Haettu osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950481>. Viitattu 16.12.2019.

Finlex ajantasainen lainsäädäntö. Laki toimeentulotuesta 1412/1997. Haettu osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412>. Viitattu 9.12.2019.

Finlex ajantasainen lainsäädäntö. Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999. Haettu osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>. Viitattu 9.12.2019.

Kansaneläkelaitoksen (KELA) verkkosivut, Asumistuki. Haettu osoitteesta: www.kela.fi/asumistuki/. Viitattu 8.12.2019.

Keskikylä, S., Mäkelä, T., Kaksonen, N. (2014). *Nuorten asumisen haasteet ja palvelujen kehittämistarpeet Lahdessa*. Nuorisotasuntoliitto, Lahden kaupunki, SOS II -hanke, Kaste -hanke (STM), Sosiaalialan osaamiskeskus Verso -liikelaitos. Haettu osoitteesta: https://www.innokyla.fi/documents/812440/0/nuorten_asumisen_haasteet_kysely_2014_viimeisin.pdf/4f1637ea-a0d0-4497-99e3-1dd10d6c17ae. Viitattu 15.12.2019.

Kortelainen, J., Helsingin yliopisto, V. t., University of Helsinki, F. o. S. S. & Helsingfors universitet, S. f. (2017). *Korkeakouluopiskelijoiden asumisen ongelmat pääkaupunkiseudulla*. Helsingfors universitet.

Palomäki, K., Helsingin yliopisto, V. t., University of Helsinki, F. o. S. S. & Helsingfors universitet, S. f. (2017). *Lapsiperheen häätöuhka*. Helsingfors universitet.

Pelkonen, Inka. (2016). *Asunto puolto asiakastyön välineenä ja työkäytäntöjä*. Helsingin yliopisto, käytäntötutkimus. Haettu osoitteesta: http://www.socca.fi/files/5383/Pelkonen_asunto puolto_asiakastyon_valineena_ja_tyokaytantona.pdf. Viitattu 15.12.2019.

Liitteet

LIITE 1: Haastattelukutsu

Hei!

Suuritan Helsingin yliopistossa sosiaalityön käytäntötutkimuksen opintojaksoa. Olen saanut Espoon kaupungilta tutkimusluvan käytäntötutkimuksen tekemiseen Espoon aikuissosiaalityössä. Käytäntötutkimuksen aiheena on Aikuissosiaalityön keinot tukea nuoria asiakkaita vuokravelkatilanteissa. Tutkimuksen aineisto koostuu työntekijöiden ryhmähaastattelusta sekä nuorten tiimissä marraskuussa suoritettavan vuokravelkaseurannan lomakkeista.

Lämpimästi tervetuloa osallistumaan ryhmähaastatteluun XX.XX.2019 klo XX.XX
(kokoustan nimi)!

Haastattelu nauhoitetaan ja litteroidaan. Haastattelun litteroinnin yhteydessä aineisto pseudonymisoidaan siten, ettei yksittäisiä haastateltavia pysty tunnistamaan aineistosta ilman lisätietoja. Aineistosta poistetaan litteroinnin yhteydessä kaikki selkeät tunnistetiedot kuten nimet ja paikkojen nimet. Tutkimusraportin kirjoittamisen yhteydessä analyysin tulokset anonymisoidaan.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja haastateltavalla on myös oikeus keskeyttää haastatteluun osallistuminen missä tahansa vaiheessa. Tutkimusaineisto säilytetään tietoturvallisesti tutkimuksen ajan ja tuhoaan kokonaisuudessaan tutkimuksen valmistuttua.

Ennen haastattelua haastateltavat allekirjoittavat suostumuslomakkeen, jolla he vahvistavat osallistuvansa tutkimukseen vapaaehtoisesti. Haastateltavat voivat myös haastattelutilanteen jälkeen olla yhteydessä tutkijaan ja pyytää, että haastattelun litteraatista poistetaan henkilöä itseään koskevat kohdat. Koska kyse on ryhmähaastattelusta, henkilön on yksilöitävä ne kohdat, jotka toivoo poistettavan. Mikäli tutkimus on jo siinä vaiheessa, että analyysin alustavat raportoinnit ovat valmiita ja haastateltavien kertomat asiat täysin anonymisoidussa muodossa, yksittäisen haastateltavan tuottamia kohtia ei voida enää poistaa.

Tutkimuksesta kirjoitetaan tutkimusraportti ja posterit, jotka julkaistaan pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Soccan verkkosivuilla. Tutkimuksen tulokset esitellään käytäntötutkimuksen opintojakson päätösseminaarissa 13.1.2020 Helsingin yliopistolla.

Voit ilmoittautua haastatteluun lähettämällä viestiä osoitteeseen annika.tiilikainen@helsinki.fi XX.XX.2019 mennessä. Vastaa myös mielelläni kaikkiin haastattelua koskeviin lisäkysymyksiin.

Ystävällisin terveisin,

Annika Tiilikainen, Helsingin yliopisto

LIITE 2: Suostumuslomake haastateltaville

Tutkimuksen nimi: *Aikuissosiaalityön keinot tukea nuoria asiakkaita vuokravelkatilanteissa. Helsingin yliopisto, Käytäntötutkimuksen opintojakso 2019-2020.*

Minua on pyydetty osallistumaan käytäntötutkimukseen *Aikuissosiaalityön keinot tukea nuoria asiakkaita vuokravelkatilanteissa* liittyvään ryhmähaastatteluun.

Olen lukenut ja ymmärtänyt haastattelukutsun, jossa on kerrottu tutkimuksen tarkoituksesta, tutkimukseen liittyvästä tietojen keruusta ja tietojen käsittelystä. Haastattelukutsun sisältö on kerrottu minulle myös suullisesti ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini. Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistuminen tähän tutkimukseen on vapaaehtoista ja voin koska tahansa keskeyttää osallistumiseni eikä minun tarvitse perustella keskeyttämistä mitenkään.

Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan tähän tutkimukseen ja siihen liittyvään ryhmähaastatteluun:

Allekirjoitus

Paikka ja päivämäärä

Nimenselvennys

Olen kertonut tästä tutkimuksesta haastattelukutsun mukaisesti tutkittavalle ja otan vastaan tämän suostumuksen.

Tutkijan allekirjoitus

Paikka ja päivämäärä

Nimen selvennys

LIITE 3: Vuokravelkaseurannan lomakepohja

Vuokravelkaseuranta
Nuorten tiimi / marraskuu 2019

Nimi:

Hakemusten lukumäärä/kk:

Hakemuksen jättäjä

hakija itse	
Kelan välittämä hakemus	
muu taho, mikä?	

Hakija

Yksinasuva	
Parisuhde tai kimppakämpä	
Lapsiperhe (2 aikuista)	
Lapsiperhe (1 aikuinen)	
Muu	

Vuokravelan määrä:

alle 1000 €	
1000-2000 €	
yli 2000 €	
ei tiedossa	

Vuokravelan kesto:

1kk tai alle	
2kk	
3kk tai enemmän	
ei tiedossa	

Vuokravelan tilanne (hätöuhka):

ei ole mainintaa	
hätö mainittu (ei tiedossa, onko haasteella vai ei)	
hätö on haasteella	
hätötuomio	
Merkintä myös tähän, jos hätöuhka/hätö meneillään ja kyseessä lapsiperhe / lapsi tulossa:	

Miten vuokravelkaa on perusteltu? (valitse yksi tai useampi)

ei perusteluja	
ylikäly vuokra	
Kelan piti maksaa / Kelan syy	
rahat meni muihin velkoihin	
rahat meni muihin hankintoihin	
päihde- ja mielenterveysongelmat	
peliongelmat	
opintolaina käytetty kokonaan, ei rahaa vuokraan	
ei luottotietoja / luottotietojen menetys uhkaa	
hääto	
muu syy, mikä?	

Päätös

myönteinen	
kielteinen	
kielteinen (mutta voidaan ottaa uudelleen kantaa tapaamisella/kun toimittanut liitteet)	

Onko ollut vuokravelkaa aiemmin ajalla 2016–2019?

kyllä	
ei	
ei tiedossa	

Työskentelyn jatko

ei jatku	
jatkuu (ajanvaraus tms.)	